

2020

Mažasis lygių galimybių gidas

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

1. Tarptautinis kontekstas

Naujausi tarptautiniai tyrimai lygių galimybių ir diskriminacijos srityje parodė, kad Lietuvos gyventojai vis dar itin neigiamai žiūri į tam tikras socialines grupes darbe ir privačiame gyvenime. Visuomenė mano per mažai žinanti apie šios srities problemas ir galimybes ginti savo teises.

Tyrimai rodo, kad daugiau kaip pusė asmenų iš kai kurių socialinių grupių susidūrę su diskriminacija per pastaruosius metus. Tačiau tik 8 proc. diskriminaciją patyrusių asmenų kreipėsi pagalbos į atsakingą instituciją. Pažeidžiamos socialinės grupės nėra linkusios pranešti ir apie patirtą fizinį ar seksualinį smurtą. Tokiais atvejais pranešimas siekia tik apie 16 proc.

2. Žinių poreikis

Atsižvelgiant į šiuos duomenis, valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose dirbantys asmenys turėtų būti susipažinę su apsauga nuo diskriminacijos, siekiant tinkamai informuoti interesantus ir nukreipti juos į kompetetingas institucijas.

3. Institucijos teisių gynimui

3.1. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę pateikti lygių galimybių kontrolieriui skundą dėl lygių galimybių pažeidimo.

Lygių galimybių įstatymas saugo asmenis nuo diskriminacijos šiais pagrindais: lytis, rasė, tautybė, kalba, kilmė, socialinė padėtis, tikėjimas, įsitikinimai ar pažiūros, amžius, lytinė orientacija, negalia, etninė priklausomybė, religija, pilietybė.

Sritis, kuriuose Tarnyba turi kompetencija nagrinėti skundus: valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veikla, švietimo teikėjų veikla, darbo santykiai, prekių ir paslaugų sritis, organizacijų veikla.

www.lygybe.lt | lygybe@lygybe.lt | tel. 8 706 63899

3.2. Seimo kontrolierių įstaiga

Pareiškėjas turi teisę pateikti Seimo kontrolieriui skundą dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo, jei mano, kad tuo buvo pažeistos jo teisės ir laisvės. Seimo kontrolieriai taip pat atsakingi už nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose.

www.lrski.lt | ombuds@lrski.lt | tel. 8 706 65105

3.3. Vaiko teisių apsaugos kontrolierių įstaiga

Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę kreiptis į vaiko teisių apsaugos kontrolierių. Kontrolierius tiria skundus ne tik dėl valstybės, savivaldybės tarnautojų ar pareigūnų veiklos, bet ir dėl privačių įmonių, nevalstybinių institucijų bei organizacijų ir privačių fizinių asmenų veiksmų ar neveikimo, kai tai gali pažeisti vaiko teises ar jo teisėtus interesus.

www.vtaki.lt | vtaki@vtaki.lt | tel. 8 521 07176

3.4. Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba

Asmuo gali kreiptis į Tarnybą, jeigu visuomenės informavimo priemonėse pažeista asmens garbė ir orumas, asmens teisė į privataus gyvenimo apsaugą. Taip pat Tarnybai galima pranešti apie neapykantos kalbos atvejus.

www.zeit.lt | zeit@zeit.lt | tel. 8 618 75748

3.5. Policija

Asmuo, patyręs neapykantos nusikaltimą ar smurtą artimoje aplinkoje, turėtų kreiptis į Policijos pareigūnus.

Bendruoju pagalbos telefono numeriu 112 skambinama tik tada, kai staiga iškyla reali grėsmė gyvybei, sveikatai, saugumui, aplinkai ar turtui ir kai pagalbos tarnybos turi nedelsdamos atvykti į nelaimės vietą bei suteikti skubią pagalbą.

www.epolicija.lt | info@policija.lt | tel. 8 527 19731

3.6. Darbo ginčų komisijos prie Valstybinės darbo inspekcijos

Darbo ginčų komisija – privaloma ikiteisminio darbo ginčų nagrinėjimo institucija, sprendžianti individualius darbo ginčus bei kolektyvinius darbo ginčus dėl teisės.

Individualiu darbo ginču laikomas darbuotojo ir darbdavio nesutarimas tarp darbuotojo ir darbdavio, kylantis sudarant, keičiant, vykdant ar nutraukiant darbo sutartį, taip pat dėl darbo teisės normų nevykdymo ar netinkamo jų vykdymo.

Kolektyvinis darbo ginčas dėl teisės – nesutarimas tarp darbuotojų atstovų, iš vienos pusės, ir darbdavio ar darbdavių organizacijų, iš kitos pusės, dėl darbo teisės normų ar abipusių susitarimų nevykdymo ar netinkamo vykdymo.

www.vdi.lt | info@vdi.lt | tel. 8 521 39772

4. Sąvokos

Šioje dalyje pateikiami aktualiausių sąvokų apibrėžimai.

Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t.t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.

Diskriminacija – tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Lygios galimybės – tarptautiniuose žmogaus ir piliečių teisių dokumentuose ir Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintų žmogaus teisių įgyvendinimas nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Priekabiavimas – nepageidaujamas elgesys, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

---

5. Metodinė pagalba

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kontaktiniai asmenys, teikiantys metodinę pagalbą savivaldybių ir valstybės institucijoms bei įstaigoms lygių galimybių klausimais.

Lygios galimybės ir nediskriminavimas

Vyriausiasis specialistas Eitvydas Zurba
el. p. eitvydas.zurba@socmin.lt
tel. 8 706 68224

Moterų ir vyrų lygybė

Vyriausioji specialistė Greta Tumėnienė
el. p. greta.tumeniene@socmin.lt
tel. 8 706 68237

Vyresnioji patarėja Aurelija Mineikaitė
el. p. aurelija.mineikaite@socmin.lt
tel. 8 706 68249

Smurtas artimoje aplinkoje

Patarėjas Tomas Milevičius
el. p. tomas.milevicius@socmin.lt
tel. 8 706 68132